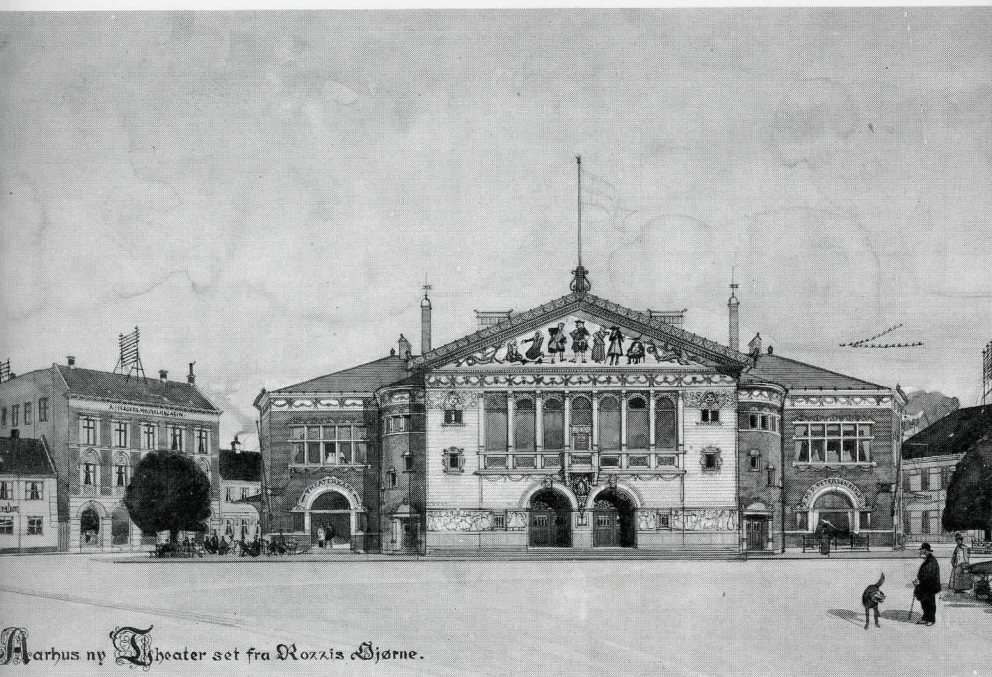

AARHUS TEATER

AARHUS TEATER

Sæson 1970-71

Teaterchef: Edvin Tiemroth

HALLDÓR LAXNESS

HALLDÓR LAXNESS

DUEFESTEN

Premiere den 21. oktober 1970

Laxness på nordiske brædder

Det tog nogle år for vort nordiske roman-geni Halldor Laxness at blive anerkendt som dramatiker i sit hjemland. Det anfægtede ikke Laxness, som med underfundig beskedenhed minder om, at heller ikke Strindberg vandt fuld anerkendelse på brædderne fra første færd.

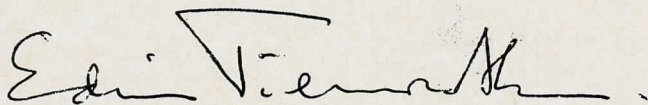
I dag er Laxness' komedier gået over islandske scener med stor succes, og det er sandelig på tide, vi andre nordiske scener følger efter.

Derfor har Aarhus Teater foreslået at gæste venskabsbyen Bergen i dens 900'nde jubilår med nordisk-næsten-ur-premiere på islændingen Laxness' barokke komedie DUEFESTEN.

Søndag, den 17 oktober lyder de muntret drejede replikker for første gang, (bortset fra Reykjavik, hvor premieren fandt sted på teatret Iðnó, den 29. april 1966), på en nordisk scene – »Bergens Nationale« – og onsdag, den 21 er Danmarkspremieredagen i Aarhus.

Man må sige, vi iler med at indhente det forsømte, – på en spøgefuldst og ukonventionel måde, hvad man også skylder en Halldór Laxness.

Venskabsbyerne byder venskabeligt vor store islandske ven velkommen.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Edin Vilenko'. The signature is fluid and cursive, with a large, stylized 'V' in the middle.

Skuespillets ydre historie

Til »Duefesten«s ur-premiere på Iðnó-teatret skrev Halldór Laxness en artikel, som han har givet os lov til at bruge ved stykkets »continentale« ur-premiere.

Mine venner på Iðnó ønsker at jeg skal berette »Duefesten«s ydre historie, mens de selv har påtaget sig at fortolke den indre sandhed, der er i skuespillet. Denne venlige komedie har været i mine tanker længe, og en tid så det ud, som om håbet svandt om nogen sinde at få den skrevet ned. Talløse, mere påtrængende opgaver dukkede op. Det er altid vanskeligt for en enlig bonde at vælge mellem de hverv, der trænger sig på, afbrydelser er mange, ingen har han til at sætte i arbejde, det skulle da være konen – og ikke mere end én ko; i mit tilfælde et blækhus. Til alt held er de, der med størst kraft søger at spolere arbejdsdagen for den enlige bonde, andre end de, som kræver, at han får lov til at passe sin gerning.

For to år siden holdt jeg op med at skrive Duebanketten i dramaets form af hensyn til andre opgaver. Jeg tog en enkelt akt ud af denne tankehelhed og udformede den som novelle, hvor to af skuespillets verdener fremtræder i løs sammenhæng, uden at der er gjort forsøg på deraf at skabe et drama; jeg havde tænkt mig at nøjes med det. Ikke desto mindre fortsatte handlingen med at arbejde videre på egen kraft i min tanke »i løn, som mus under en melet møllesten«, for nu at benytte den gode digters ord. Endelig nåede det dertil, at skuespillet »Duefesten« i virkeligheden var færdig: forfattet scene for scene, blevet til en bog, iscenesat og spillet – men desværre kun på astralplanet. Jeg kom hjem sent på foråret 1965, fast besluttet på at trække visionen ned i den materielle verden i sin helhed. Nedskrive skuespillet eller diktere det, helst i løbet af nogle dage.

Gode og brave læsere mange steder fra i verden, smukt blåøjede nysgerrige, totalt ukendte velyndere, som det slet ikke falder ind, at de myrder tiden for den, de holder af, og andre fornøjelige og elskelige gæster og repræsentanter for foretagender bliver ikke

færre i turistsæsonen. Uden ende er den fantasi, verden råder over, til at finde unødige opgaver for en forfatter og drive ham fra alvorligt arbejde, helst lamme hans kræfter helt med lutter venlighed, så han aldrig mere udfører noget nyttigt, og hvad formår en enkelt mand mod så mange! Aldrig blev det til de tre dage i fred og ro, som er den uomgængelige forløber for at man kan samle sig om at forme et nyt værk.

I sidste del af juli forsvandt jeg ud af verden til en anden del af landet, hvor der lever gode ånder i bjergene, og det lykkedes på knap ti dage at udforme størstedelen af »Duefesten« første to akter. Jeg troede, at nu var jeg i arbejdshjørnet og kunne fortsætte arbejdet derhjemme i én køre. I hele august lykkedes det mig ikke at opnå mere end sammenlagt en halv time til at skrive. I september måtte jeg rejse i et nødvendigt ærinde til udlandet og kom ikke tilbage før mod slutningen af oktober. Nogle enkelte scener var det lykkedes mig at kradse ned i min notesbog på hoteller og i befordringsmidler.

I efteråret var jeg hjemme seks uger efter at sommerens farten rundt var omme. I løbet af de seks uger nedskrev jeg tredje og fjerde akt, bortset fra det lange afsnit med Rokke og Anda i slutningen af fjerde akt. Endnu engang måtte jeg rejse til udlandet i begyndelsen af december og kom hjem igen lige før jul. Jul og påske er mine bedste arbejdsperioder, som i øvrigt alle helligdage, og nu gik julen med at udarbejde dette ene afsnit. Auður Sveinsdóttir tog arkene og nedskrev det hele på maskine; Iðnó fik produktet til prøve efter nytår. Femte akt skrev jeg efter at prøverne var begyndt. Dermed er værkets historie omme for mit vedkommende. Jeg ved knap nok, hvordan det er blevet til, faktisk af sig selv. Jeg takker skuespillerne i Iðnó for godt samarbejde og ønsker dem held og lykke med denne lille komedie.

Háldór Laxness

Laxness – mosaik

For at belyse nogle af de holdninger, der kommer til udtryk i »Duefesten«, er her sammenstillet en lille citatmosaik – af og om Halldór Laxness.

I »De islandske sagaer og andre essays« mindes Laxness mormoderen, bl. a. på denne måde:

»Jeg tænkte og tænker endnu i denne stund på de leveregler, som hun indprentede mig som barn. aldrig at gøre noget levende væsen ondt, at leve mit liv således, at jeg altid ville sætte de fattige og ydmyge øverst på den menneskelige rangstige, aldrig glemme, at de af livet forurettede og forfordelte, de forbigåede og af menneskene oversete netop var dem, som først og fremmest fortjente opmærksomhed, kærlighed og respekt. Jeg levede hele min barndom på Island i omgivelser, hvor verdens såkaldte store kun eksisterede som eventyrbilleder og luftspejlinger – kærligheden til og respekten for det kuede liv var det eneste moralske bud, som havde virkelighedspræg i mit barndomsmilieu.«

Om Laxness og læresystemer skriver Peter Hallberg i Edda, 1967

Laxness er mere og mere kommet til at demonstrere sin skepsis over for stive ideologier for i stedet for så meget stærkere at betone praktik og håndgribelige resultater og det enkelte menneskes frihed og rettigheder måske er hans argumentation på dette punkt blevet såpas arrogant og unuanceret, fordi han selv har følt

sig tiltrukket af et par mægtige tankesystemer, et religiøst og et socialt, først katolicismens og siden socialismens. Der er i høj grad tale om et selvopgør Brændt af sine erfaringer synes Laxness at have ophøjet en uengageret skepsis til ledestjerne i sit syn på omverdenen.«

Laxness i »De islandske sagaer og andre essays«

»Det så ud til at løbe koldt ned af ryggen på mange gode mennesker, når jeg sagde, at jeg havde været taoist den største del af mit liv.«

I »Duefesten« mærkes en inspiration fra taoismen.

»En sand stormand viser sin duelighed på samme måde som vandet. Vandet nytter sine evner til alle skabningers gavn og tager sine personlige kår som de falder, vælger sin plads, hvor de fleste menneske skyer at være. Intet i verden overgår vandet i føjelig eftergivenhed og bøjelig uselvskhed, og dog er der intet som så uimodståeligt virker på det trodsige hårde og umedgørligt faste. Vandet huler stenen. Der er intet som ikke må bøje sig for dets magt.«

(Fra Laotse: Tao Te King.
Oversat af V. Dantzer, 1952)

3. forestilling i sæson 1970-71

HALLDÓR LAXNESS:

DUEFESTEN

Komedie i 5 akter

Oversættelse:

HELGI JONSSON

Musik

JENS WILHELM PEDERSEN

Koreografi:

RUTH ANDERSEN

Scenografi:

IVAN MOGENSEN

Iscenesættelse:

ASGER BONFILS

PERSONERNE:

Presseren, en fattig mand
Presserens kone
Gumme
Ragnvald Rokke, millionær
Anda, baronesse
Radioreporter
Afdanket præst
Ambassadefrue
Hotelinspektør
Piccolo
Kvindelig gæst
Damens mand
Kunde, renser, svagtsynet mand
Kunde, renser, beleven herre
Kunde, renser, mand med englehår
Kunde, renser, renovator
Kunde, renser, renovator

Aksel Erhardtzen
Clara Østø
Benny Bjerregaard
Klaus Wegener
Elsebeth Steentoft
Flemming Dyjak
Børge Hilbert
Rita Kristjansen
Jørgen Fønss
Finn Hesselager
Birte Fynne
Paul Smyrner
Ove Raskmark
Bent Thalmay
Lars Junggreen Have
Nis Bank-Mikkelsen
Eydun Johanneson

Scenemester:
Kai Johansen

Lys:
Carl E. Andreassen

Regi:
Frode Sørensen

Suffli:
Lise Wantzin

1., 2. og 5. akt udspilles i et kælderlokale, hvor man kan få
presset bukser, 3. og 4. akt på Grand Hotel.
Mellem 1 og 2. akt går ca. 12 år.

Renseriforeningens orkester:
Hans Christian Vartenberg – Anders Errboe – Peter Beck

Pause efter 2. akt

Spilletid ca. 2¼ time

Halldór Laxness

I sin barndom føler Halldór Laxness sig som en verdensborger i kostalden derhjemme på gården, Laxnes, og regner det som en fornærmelse mod sine talenter at muge grebningen, sådan som man har gjort det i tusind år på Island, og dernæst at digte en strofe, når arbejdet var overstået; derimod havde han forestillet sig at digte ind i kostalden et rullende bånd, der kunne besørge dette frastødende hverv med maskinel trolddom, så mennesket kunne hellige sig sine åndelige glæder. Og han læner sig mod en sten, mens han brydes med kirkens dogmatiske kæmpe eller dovner foran en hytte i en græsbevokset dal, for at betragte de dagligdags hændelser på kendte steder, og pludselig ser hans særprægede øjne, at hesten derhenne er overnaturlig med sit mærkelige ironiske smil, og den er kommet helt uventet, som blev den skabt af intet, og fastholder drengens bevidsthed, så intet kan aflede den andet end noget endnu mere overnaturligt, naturligvis fløjtespilleren, som tændte ildfunker og puttede den lille dreng ned i en sæk for at hvirvle med ham op på bjergtoppen.

Som ungersvend i Reykjavik bliver han fotograferet med et blik, som kom han sejlene på en sky for at overvære fremførelsen af en klaverkoncert, han har komponeret, og han har underlagt sig verden. Dernæst rejste han til udlandet for at besejre verden. Men det blev til mange farer, og undertiden vigtigere at frelse sjælen og udsætte sejren over verden så længe. Denne unge islænding fra et primitivt bondesamfund med en halvdansk landsby som hovedstad, der var forfinet ved import af klunker og napoleonskager, han er pludselig havnet i den frygteligste kulturmalstrøm og må vide alt og begribe alt.

Alt.

Og inden man ved af det, har denne unge mand skrevet en bog, der var så besynderlig, at ildfunkerne spillede på Esjas højeste tinder

Da havde modne og vidtberømte digterfyrster i Norden forsøgt at frelse deres sjæle fra verdens ulykke ved at ty til den katolske kirkes favn og lade sig bære til vejs ende med gregoriansk kirkesang og anråbelse; denne unge digter suger på et øjeblik til sig katolicismens visdom og spænder over dens idéverden og bryder ud af den. Den store væver fra Kasmir, – og så var der fløjtespilleren fra Kjós. I verdens underfulde geminger glemte den dumdristige aldrig sit folk.

I storbyens støjende glæde med spektaklet fra den fortravlede trafik ind gennem vinduerne sammen med den tunge duft af de søde vækster, der beruser forstanden, der kommer de rene islands-toner op i tanken.

Og da indså jeg, at denne nøgne strand
og dette hjerte var mit eget bryst,
og livet uden ville være indholdsløst
– med længsel hjem forlod jeg fremmed land.

Og den store væver kom hjem for at spinde tråde af sit lands bryst til romaners udødelige tæppe. Og selv om det længe faldt mange af hans landsmænd svært at indordne sig under hans trolddom i henhold til den inertiens lov, som gælder for profeten i hans eget fædreland, og mange i årevis begik det selvpineri ikke at læse hans bøger af skræk for at blive indfanget i hans trylleri, som ikke kunne tilstedes i dagens kiv og strid, så har han modtaget verdens fornemste pris på sit felt for de bøger, han har skrevet om islandske motiver på islandsk for islændinge.

Nu har Halldór Laxness længe indtaget en sådan position her i landet, at den ikke kan sammenlignes med nogen andens i den litterære mandjævning, derimod har man jævnligt tyet til sammenligning af visse af hans værker med andre af ham selv, og det sker ikke sjældent, at ved fremkomsten af et nyt værk fra hans hånd har hans beundrere været så fast forankret i tidligere arbejder, at det kan falde svært uden videre at godtage det nye værk.

For hvert værk, Halldór Laxness har skrevet, har han foretaget en vending, er søgt ind på nye felter og er dukket frem som ny

Fortsættes side 31

Fortsat fra side 27

og genfødt. Hans evne til at skifte ham savner sidestykke. Han slår på alle strenge, aldrig har noget menneske spillet sådan på det mærkelige instrument, det islandske sprog, frembragt så nye klange af den islandske sjæls skjulteste strenge. Han har indført os i en bekendtskabskreds, der aldrig hører op: Bjartur og Salka Valka, Ljósviklingen, Pjetur Dobbelthest og Jón Hreggvidsson, og Stener på Stenlierne. Mon det var i denne bæk, at Jón Hreggvidsson druknede kongens bøddel? siger den rejsende i samme tone som. og der har vi Drangø, der levede Gretter

Han lod sig ikke bremse af sejrsprisen, sådan som det er sket med nogle af hans estimerede kolleger, der er stivnet og fastfrosset som monumenter på ærens himmelstræbende top. Derimod er han fortsat med at satse højt og vinde stort med ringe langmodighed over gentagelsen. Og da han har fået verdensmesterrang i roman-kunst, vender han sig mod en ny kunstform, benytter en ny teknik, når han taler til os.

Og nu er der inviteret til »Duefest«, hvor den fuldstændigt selvudslettende, der kun har det ene ønske at få en lille kanarie-fugl i bur, indbyder dem, der har telefon, at komme og spise stegte duer, der engang var brevbærer mellem mennesker, og som Picasso ville lade symbolisere fred i verden, men politiet jager som et skadedyr, med mindre den har fået fast hjemsted hos filurer

I en digters opgør står: intet forekommer mig selvfølgeligere, når man i kunst og mytologi vil fremstille højere væsener, end at man da giver disse væsener vinger i lighed med fuglene.

Og således stilles vi over for stadig nye spørgsmål.

Thor Vilhjálmsen

Næste forestilling

Arnold Wesker

VENNERNE

Engang i 50'erne sprang englænderen Arnold Wesker pludselig ud som dramatiker »Køkkenet«, »Livets rødder«, »Dagens ret« og andre stykker talte deres humorfyldte, menneskelige sprog til publikum i mange lande, – hans navn genlød ud over Europa.

Efter en pause er Wesker vendt tilbage – med fuld styrke – med sit varme, kloge spil »Vennerne«, en spændende skildring af en gruppe mennesker, der sammen har kæmpet sig frem til position og velstand og pludselig må standse op og iagttage sig selv, hinanden, – livet, – iagttagelser, vi alle må ta' del i.

Weskers gode ven, dramatikeren Henning Ipsen, har oversat spillet, som iscenesættes af Peter Eszterhas i Sture Pyks scenografi. »Vennerne« spilles af Hannah Bjarnhof, Karen Wegener, Svend Dam, Erno Müller, Ole Wegener, Edvin Tiemroth og et af vor ballets største navne, Margrethe Schanne, som her får sin første opgave indenfor skuespillet.

Premiere medio november

Teatre andre steder

ODENSE TEATER fortsætter med den franske teatermand Roger Planchons version af Dumas' *De tre musketerer*. Forestillingen er sat op i samarbejde mellem Planchons instruktørassistent Gilles Chavassieux og Kai Wilton. Medvirkende er blandt andre Kirsten Saerens, William Rosenberg, Lars Knutzon, Anne Birch, Preben Borggaard og Peter Marcell.

Afvekslende med *De tre musketerer* opføres amerikaneren Leonard Gershes skuespil *Kald mig bare Sebastian* om en ung handicappets forsøg på at få andre til at acceptere ham som et almindeligt menneske. Erik Bendt har sat i scene med Annelise Poulsen, Niels Alsing, Finn Nielsen og Marianne Flor i rollerne.

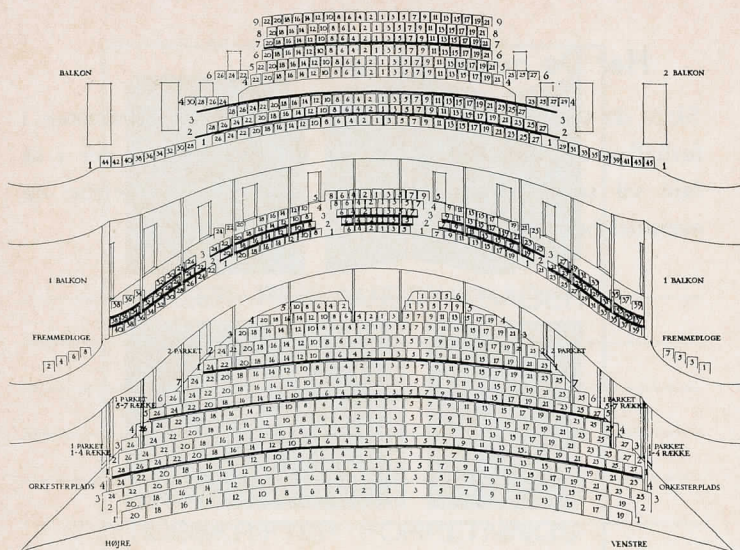
AALBORG TEATER viser *Fri som sommerfuglen* af amerikaneren Leonard Gershe. Stykket fortæller om en ung mand, der for at tage kampen op mod sit handicap og for at frigøre sig fra sin familie, flytter hjemmefra og møder kærligheden. Hovedrollerne spilles af Lisbet Dahl og Lars Høy. Iscenesættelse Ebbe Langberg.

Omkring november følger Henrik Ibsens *Peer Gynt* i Kaspar Rostrups utraditionelle opsætning. Blandt de rollehavende er Lars Passgaard, Brigitte Kolerus, Michael Lindvad, Susanne Jagd og Jens Brenå. Teksten er nyoversat af forfatteren Knud Holst og Jørgen Plaetner har komponeret musikken.

SVALEGANGEN spiller stadig englænderen John Hopkins' *Kom så med historien*, om en politimand, som i et forhør kommer til at gå for hårdt tilværks over for en formodet seksualforbryder.

Ulf Stenbjørn, udlånt fra Aarhus Teater, er politimanden, og endvidere medvirker Jørgen Buckhøj, Birthe Backhausen, Peter Ronild og Ove Pedersen. Iscenesættelse Asger Bonfils.

	Ord. pris		Ord. pris
2. balkon, 7.-9. rk.	7,00	1 balkon, 2. rk.	21,00
2. balkon, 4.-6. rk.	10,00	1 balkon, 1. rk.	25,00
2. balkon, 2.-3. rk.	12,00	2. parket, 1.-6. rk.	15,00
2. balkon, 1. rk.	16,00	1 parket, 5.-7 rk.	20,00
1 balkon, fremmedloge	27,00	1 parket, 1.-4. rk.	22,00
1 balkon, 3. rk., siderne	11,00	Orkesterplads, 1.-4. rk.	25,00
1 balkon, 3.-5. rk., midtfor	19,00		

Studioscenen, enhedspris kr. 14,00

BILLETSALG

Store scene: Billetter kan købes og forudbestilles 6 dage frem fra kl. 11-18 i Scalas forhal, telf. (06) 12 26 22. - Efter kl. 18 kun salg til forestillingsdagen i billetkontoret i **teatrets forhal**.

Studioscenen: Billetter kan købes og forudbestilles 6 dage frem fra kl. 15-18 i Scalas forhal, telf. (06) 12 26 26. - Efter kl. 18 kun salg til forestillingsdagen ved billetskranken ved **Vagtmesterindgangen, Skolegade 4**.

Ved telefonbestilling betales et noteringsgebyr på 20 øre pr. billet. Billetpriserne er incl. moms. Ved gæstespil og særforestillinger kan billetpriserne forhøjes.

Programmets forside:

Illustration til kgl. bygningsinspektør, arkitekt Hack Kampmanns originalprojekt, 1898.